

Stervend paard (1949)

Paarden zijn edel, weten wij, edeler dan de grootste edellieden, die om hun adel hoog te houden niet altijd even edele dingen doen. Dat is menselijk, al te menselijk, een paard zou zo dubbelhartig nooit kunnen zijn. Geen wonder dat de zuiveren van geest het beest soms huilend om de hals vallen. Heel veel grootheid die de mens ontbreekt is al eeuwen terug in het paard gevluht.

Wie van paarden wil houden moet van goeden huize komen. Zoals veel zogenoemde natuurliefhebbers in werkelijkheid niet van natuur maar slechts van natuurschoon houden, zo hield Frans Marc, de Blauwe Ruiters, alleen van paardenschoon. Hij schilderde paarden als papegaaien, als regenbogen. Zo niet Géricault, die schilderde paarden als paarden en het schoon kwam vanzelf, doeken vol paardenkonten, allemaal even edel.

Ook bij het stervend paard dat hier voor ons ligt kwam de schoonheid vanzelf, de schepper heeft er zich niet om bekommerd. Dit paars is helemaal paard en des te prachtiger. Gisteren nog gegraasd, hardgelopen, de paardenkapper de manen in opstaande strengen laten knopen. Vandaag opeens op een mijn gelopen, beschoten en achtergelaten ook nog. Van alle kanten de hongerogen van de reuzenadelaar - een totale oorlog.

Dit paard schreeuwt zoals alleen een oorlogspaard kan schreeuwen. Het echoot de doodskreet van twaalf jaar eerder, geslaakt door het Spaanse paard uit Guernica, de eerste gebombardeerde stad ooit. Dat paard werd gemaakt van verf, dit paard van kachelpijpen: de schoorstenen van de ovens die nog gebouwd moesten worden in 1937. Schreeuwend veredelt dit stervend paard de miljoenen die daar als rook doorheen zijn gevaren.

Cornel Bierens - maart 2000

Charlie II (1985)

Dit is een standbeeld. Maar niet zo een uit lang vervlogen tijden, toen onze koningen nog te paard op sokkels werden gehesen, met onze grote dichters en denkers ernaast, en niet te vergeten onze wereldveroveraars, die in verre landen onze angst voor de oermens bezwoeren. Nee, deze keer eens geen onverwoestbare held van het vaderland, maar een beeld voor de eer en de glorie van de kunstenaarshond.

Zijn baas zag meteen bij zijn geboorte een Chaplin in hem, en wij op onze beurt lachen in stilte om de droevige opgewektheid in dit beeld, de koddigheid geknutseld uit kokers. Stel je voor, je leven lang de verpakking geweest van wat niet mocht deuken of kreuken, en dan eindigen als hondenlijf. Kijk, onze kartonnen antiheld richt zich juist op, om met uitgestrekte kop iets naar de maan te blaffen.

Zijn hondenmand heeft ooit als tractorband een ongeteld aantal velden doorploegd, hooiwagens getrokken en mestvarkens en kistkalveren naar het slachthuis gebracht. De motorkappen die hem dragen zijn vele keren met geweld dichtgeslagen, als smerige, stinkende monden. Afgebeeld op de autobanen hebben zij ten slotte als sokkel hun rust gevonden. Alle blik wordt in dit hiernamaals weer teruggebracht tot blad.

Bloemblad. Motorkappen worden bladeren, autoruiten dauwdruppels: spiegels waarin de hond, toen hij op een morgen uit onrustige dromen ontwaakte, zijn gedaante verwisseld zag. Het stelde hem diep teleur dat hij geen kever geworden was, desnoods op wielen. Als zandworm vond hij zichzelf monsterlijk eng en vies. Wij echter zien in hem onverminderd wie hij is: een onverwoestbare Charlie.

Cornel Bierens - maart 2000

Mammoet (1995)

Het beest bestaat al zeker vierduizend jaar niet meer en ook wij lopen er niet meer bij als jagende nomaden. Toch doen wij nog graag alsof, en houden onze grootste toenmalige prooi kunstmatig in leven. De wollen kolos heeft, in die barre tijden van steen en ijs, een zo onuitwisbare indruk gemaakt, dat wij nog altijd mammoet zeggen tegen alles wat immens groot en sterk en moeilijk controleerbaar is: tankers, concerns, wetten.

Bewondering is hetzelfde als vrees, dat wisten de grotbewoners al die mammoeten op hun wanden schilderden. Het monster betekende zowel gevaar als redding, het bezweren was hetzelfde als het tevoorschijn roepen. De mammoet is kunst, de kunst mammoet. Ooit zal de kunst, zoals dat ook met de mammoet is gebeurd, ongeschonden onder het ijs worden gevonden, de bek nog vol met een onverteerd maal van kruiden en bloemen.

In de taal zal zij voortleven. Eeuwig zullen de mensen kunst blijven zeggen tegen alles wat afwijkend, storend en moeilijk verteerbaar is. Een mammoet van brons en messing bijvoorbeeld, zo kaal als een knikker. Sommige paleontologen zullen beweren dat deze mammoet vlak voor zijn dood nog als een schaap werd geschoren. Andere dat in zijn tijd alle dieren kaal waren, de hond, het paard en dus ook de mammoet.

Een derde theorie, met de meeste aanhangers, zal betogen dat dit niet de mammoet zelf maar slechts een mammoetharnas is. Het is zijn plaatstalen pak dat hem net zo min voor uitsterving heeft behoed als de middeleeuwse ridder gered werd door het zijne. En toch zijn die twee nooit compleet van de aardbodem verdwenen. Dat is een hele troost voor de kunst: dat je altijd herkend wordt in de pantsers die je hebt gedragen.

Cornel Bierens - maart 2000